

HVAD VI VIL

ORGAN

for

Kvindesagen:

Kvindens Ligeberettigelse
med Manden.

Fredssagen:

Krigs Forebyggelse
ved Voldgift.

Arbejdersagen:

Lige Ret og Adgang for
alle til Samfundets Goder.

Udgivet af Kvindelig Fremkridtsforening.

Nr. 5.

Udgaar den 1. og 15. i hver Maaned. Abonnemangt 50 Øre pr. Kvartal foruden Postpenge.

København, den 1. Marts 1889.

II. Aargang.

Annoncer pr. Postlinie eller dens Plads 10 Øre.

Kvindens Stemmeret.

Mel.: Hr. Peder Laastad Ruus.

Man ammed hende op med Honningtale
og lullede hende blidelig i Dvale.
Man debte hende »Blomsten«
i Danna Urtegaard,

med søde Blomsternavne
endnu hun pyntet staar.

‡ Gamle Ord trosted hende længe,
Ord endnu Stuedøren stænge,
Ord endnu! ‡

Bag Ruden sad hun fjærnt fra Livets Færden,
og førte stundom Veje ud i Verden,
hun var saa lidet hjulpen
som Marskens Døtre to:
hun kunde »Brod ej bage,
ej løse egne Sko.«

‡ Spandt saa Guld fremt som »Kongens« Tærne,
Naadsens Brodaad hun altfor gærne,
Naadsens Brod! ‡

Brod hendes Snille frem trods Bolt og Spiger,
svang hun sit Scepter over Nordens Riger,
»Kong Buzelus« var Navnet,
der lod fra Fjendens Land.

»Hvor tør en ussel Kvinde
gøbærde sig som Mand?«

‡ Lange Aar laa Kong Albrocht vaagen,
fandt til sidst Lys i »Kvinnu-Prægen«,
Lys til sidst! ‡

I Sagas Bog staaer ej blot Kongenavne,
tidt Kvindedaad blev mer end Græs og Avne.
Hver Gang hun letted Anker,
holdt Fordoms Lænke fast,
dog bærer det mod Strømmen
med Fremtids Flag paa Mast.

‡ Vrede Ord rundt om Stævnen skumme,
Stemmens Ret faar til sidst »de stumme«,
Stemme-Ret! ‡

Henriette Steen.

Kvindevalgretsforeningen.

Fredagen den 15de Februar afholdt Kvindevalgretsforeningen sit første offentlige Møde i Larsens Lokale.

Mødet var besøgt af omtrent 1500 Mennesker. Lokalet var aldeles opfyldt.

Fru A. Nielsen, aabnede Mødet, idet hun bød Forsamlingen velkommen og foreslog Vexellerer Lamm som Dirigent.

Hr. Lamm: Naar jeg efter Opfordring tillader mig at dirigere dette Møde, vil jeg begynde med at bede Publikum udvise Ro og Orden og uden Afbrydelse høre Talerne. Jeg trækker kun to Grænsor: den, som Muligheden for en Forhandling kræver, og den, som selve Sagen kræver.

Fru Luplau: Saa vidt jeg ved, var det i Sommer paa Kvindesagskongressen første Gang, at offentlig Forhandling om Kvindens politiske og kommunale Valgret og Valgbarhed fandt Sted. Ved samme Lejlighed foreslog jeg at danne en Forening for at arbejde for Opnaaelsen heraf.

I Slutningen af forrige Aar har jeg gennem et herværende Organ, »Hvad vi vil«, redigeret af Kvinder, udviklet Ønskeligheden af, at en saadan dannedes over hele Landet. Opfordringen hertil er udgaaet, som De vil have set af Opraabene i Bladene (det er nemlig sendt til alle Blade i hele Landet).

Altsaa, Kvindevalgretsforeningen har overstaaet sine Fødselsveer og har set Dagens Lys, og skønt Fødselen har været temmelig let, saa er den dog ikke løbet af uden Smerte; og hertil regner jeg alle de forskellige Domme, der er udtalt om Berettigelsen til at opnaa politisk og kommunal Valgret og om Betimeligheden af Valgretsforeningens Fremkomst nu.

Der siges: Valgretten vil skade Samfundet.

Hvorledes? Jo! den driver Kvinden ind paa Virkeomraader, hvor hun ikke passer; den stille Syslen med Smaaatingene

i Livet, indenfor Hjemmets Mure, det er hendes Verden; det kvindelige fordufter.

Der siges: Baade politisk og kommunal Valgret! Det kan aldrig gaa an at slaa saa store Brød op, saa man ikke kan faa dem bagt; der er jo alt længe virket for kommunal Valgret for Kvinder, lad det dog blive derved!

Der siges: Lad os først opnaa at faa Kvinderne bedre økonomisk stillede! fordi de faa Valgret, faa de fattige Kvinder ikke Brødet; og der siges, at om vi fik den, saa vilde det kun blive de bedre stillede Kvinder, der vilde være Herrer over at benytte Valgretten til deres egen Fordel — ikke de fattige, lige saa lidt som de fattige Mænd nu ere Herrer over at benytte den.

Der siges, at Kvinderne i Almindelighed ikke ere forberedte til at deltage i det offentlige Liv, man indrømmer, at der vel er enkelte, som kunne det, men at man dog ikke kan give Valgret til Kvinderne, fordi de enkelte kan komme til Magten. Og Paastanden om de store Hjørner hos Manden, og de mindre hos Kvinden, som gør hende uskikket til logisk Tænkning, er jo bekendt nok.

Ja, saaledes har det regnet ned med Indvendinger, og jeg vil ikke her trætte Dem med at gjendrive dem; jeg vil kun bemærke, at de Mænd og Kvinder, som have stillet sig i Spidsen for at danne denne Forening, der vil arbejde paa at opnaa politisk og kommunal Valgret for Kvinder, selvfølgelig finde alle disse Udtalelser ugrundede og urigtige; og da der bliver Diskussion i Aften, saa vil det jo have sin store Betydning, om de forskellige Anskuelse om Valgret for Kvinder baade i politisk og kommunal Henseende kunde blive drøftede, saa man gennem denne Forsamling kunde faa et fyldigt Udtryk for den fremherskende Mening.

Jeg kommer nu til *Betimeligheden* for Kvindevalgretsforeningens Fremkomst.

Jeg maa gaa tilbage i Tiden — omtrent et Aar — og minde om de Forhandlinger, der førtes i Rigsdagen om Kvindens kommunale Valgret og Valgbarhed — Forslag derom indbragtes i Folketinget af Folketingsmand *Fr. Bejer* —, og om de to Forslag om Kvindernes Sæde i Skolekommissioner og i Bestyrelsen af de Fattiges Kasse, indbragte af Landstingsmændene *Th. Nielsen, Chr. Nielsen og L. Schrøder*. De førte ikke til noget Resultat — nej, de mødte stærk Modstand hos Landstingets Flertal; ja! Kvindens kommunale Valgret fik en næsten uhørt Medfart i det høje Landsting; dog er det ikke saaledes at forstaa, at hele Tinget var enig om at forkaste det; — nej, vi ere de Mænd Tak skyldig, som tog det i Forsvar og søgte at ride Stormen af. Landstingsmand *Carl Ploug* foreslog en Dagsorden, der lød saaledes: Da Landstinget formener, at det hverken vil være i Samfundets eller Kvindernes Interesse, at der tildeles disse Valgret, gaar det over til næste Sag paa Dagsordenen. Saa kom første og eneste Behandling. Derefter skredes til Afstemning, Plougs Forslag vedtoges med 34 St. mod 13.

Denne bratte Afskæren, i Forening med de under Behandlingen faldne Udtalelser, vakte i Kvindernes Lejr Sorg og Harme, og det blev os klart, at vilde vi opnaa Valgret, saa maatte vi selv tage fat ganske anderledes end før. Jeg har set denne Tanke udtalt i Pressen, jeg har hørt den udtalt af ligesindede Kvinder, og jeg har i min egen Sjæl gjenne-gaaet de Stadier, som jeg før nævnte — Sorg, Harme, og den har vakt hos mig en saadan Handlekraft, at jeg har ønsket at kunne flytte Bjerge. Saaledes har Landstingsflertallets Færd i denne Sag gjort den stik modsatte Virkning af, hvad den tilsigtede — nemlig at betage os Lysten og Modet; den har været en stærk Spore til Handling, og blandt andet har den avlet det Barn, som jeg omtalte i Begyndelsen, og som nu har vovet sig ud i Verden under Navn af *Kvindevalgretsforening*.

Naar en Tanke er modnet, en Sag er overvejet for og imod, og naar det staar klart for det indre Menneske — saaledes og ikke anderledes —, saa er det *betimeligt*, at den ser Dagens Lys, og saaledes, siger jeg, er det gaaet her. Vi Kvinder ere nu sikre paa, overtøydede om, faste i den Tro, at det nu er *betimeligt*, at vi komme til at deltage i det offentlige Liv og ikke mere staa som ledige Tilskuere. Vi ønske at raade med for de Vedtægter i Kommunen, de Love i Staten, som vi lige saa godt som Mændene ere underordnede og skulle lyde. Vi tro, at Samfund og Stat ikke længer kan undvære det andet Kjøen med i Arbejdet.

I den lovgivende Forsamling (derom har jeg hørt flere af dem, der sidde der, udtale sig) udrettes ikke stort for Tiden. Forsøg da at tage os med i Arbejdet. I de store Samfundspgaver kan vi vel ogsaa nok gjøre Fyldest; her vil jeg kun nævne en overordentlig stor Opgave, Arbejderspørgsmaalet, hvor vi Kvinder sikkert kan udrette en Del.

Ja, De kan sige, at jeg staar her og roser Kvinderne, og det

er sandt — og jeg forsikrer Dem, at det har været mig svært at skulle sige dette, men da jeg nu i saa mange Aar har hørt, at Kvinderne var en Vare, der stod *lavt i Kurs*, saa maatte jeg sige det — det er jo kun Selvforsvar.

Derfor er nu Timen kommen, da ingen Kvinde tør sige: det vedkommer ikke mig! lad Mændene om det! nej, ethvert Spørgsmaal, der angaar Menneskelivet i det sociale og politiske Liv, vedrører os! Derfor kom! og hold Dig ikke tilbage, men arbejd som en Bi! hvil ikke, indtil Du har faaet den Menneskeret, Du attraar.

Hvilket er saa denne Valgretsforenings Program?

»Foreningen vil søge at vække Interessen hos Mænd og Kvinder for Kvindens politiske og kommunale Valgret og Valgbarhed og Forstaaelse af Valgrettens store Betydning for Stat og Kommune, for det hele Samfund, idet dygtige Kræfter hos Kvinden nu henligge ubenyttede.

Den vil paa forskellig Maade i Tale og Skrift m. m. arbejde paa at opnaa Valgret for Kvinden.

Kvindevalgretsforeningen vil samle de i Kvindesagen forskellige Kræfter til en Samvirken for politisk og kommunal Valgret og Valgbarhed som Nøglen til de andre Kvindespørgsmaals Løsninge.

Jeg kan dog ikke slutte, før jeg faar udtalt, hvad jeg auser for noget, der er særdeles vigtigt for denne Forenings Medlemmer — nemlig at de ved alle forekommende Prøvevalg, Vælgermøder og Valghandlinger tale om deres ubestridelige Ret til at faa Valgretten. Den eventuelle Rigsdagskandidat maa interpelleres om sit Forhold til denne Sag, og han maa give os sit Svar herpaa, som paa de øvrige Spørgsmaal, der bliver stilled til ham.

Paa denne Maade vil vi kunne holde Mandtal over de Kræfter i Rigsdagen, der staa paa vor Side, og det er jo overflødig at pege paa, at det for os er det allervigtigste at faa Folke-repræsentanterne paa vor Side. Og jeg vil her minde om, at der staa ikke saa faa Folketingsmænds Navne, under vort Opraab som Indbydere — at flere, som vare *bortrejste*, da Opfordringen udgik til dem, har svaret, at de gjerne vilde have været Indbydere, om de havde modtaget Indbydelsen i Tide — blandt disse vil jeg nævne *S. Kjær* og *Jens Bertelsen*.

Og jeg vil minde Kvinderne om, at der ikke existerer nogen Lov, som forbyder dem at interpellere Rigsdagskandidaten paa en Valgtribune, fordi de ikke ere Vælgere.

Jeg vil nu anbefale dette lille Barn til Publikums Røgt og Pleje og bede det og Pressen at tage det i sine Arme og omslutte det med Kærlighed, at det ikke skal kues i Væxten. Jeg vil bede Dem vise det i Gærning ved at indmelde Dem i denne Forening — ja, endnu i denne Aften.

Skulde nogen i Forsamlingen have Hjærte til at yde Bidrag til det fattige Barn — Kvindevalgretsforeningen — saa vil de blive modtagne med stor Taknemlighed af dem, der hidtil har været det i Forældres Sted. Landstingsmand Ploug har kaldt det en Samfundsrevolution, om Kvinderne fik Valgret; jeg vil kalde det en Reform, som vilde bringe Kvinder og Mænd lykkeligere Levekaar i Samfundet. Gid den maatte komme snart!

Fru Nørhønd: Det er i Aar 100 Aar siden, at den franske Revolution bragte Menneskerettighederne frem. Man glemte af Mandens Rettigheder. Der blev fra Kvinderne indgivet et Andragende til Nationalforsamlingen om at faa kommunal Valgret, men uden Nytte. En Deputeret stillede sig varmt paa deres Side, men fandt ikke Øre. Det blev altsaa ikke Frankrig, som blev Bæreren af Tanken om lige Ret for Kvinder og Mænd. Med den stigende Oplysning bredte Tanken sig videre og videre og blev Folkenes Ejendom, idet andre Nationer tog den op. England og det frie Amerika have naaet videst. Omkring 1850—60 begyndte der at komme Liv i denne Sag. Der kom Forkæmpere som *Stuart Mill*, og Kvinderne selv tog Arbejdet op; de følte, at der var noget skævt i det Samfund, hvori kun det ene Køn gav Lovene. Manden er ikke komplet uden Kvinden, mente de, og med Rette. I 1866 forlangte de engelske Kvinder deres Ret som Vælgere til Parlamentet æmerkjendt; de sagde: vi opfyldte de samme Betingelser som Mændene, hvorfor kan vi da ikke fordr de samme Rettigheder; og de lod sig først afvise ved Rettens Kjendelse. I 1870 forlangte de kommunal Valgret; det lykkedes dem at sætte deres Krav igjennem, og de deltog nu i rigt Maal i de offentlige Raad. Derefter forlangte de politisk Valgret, men fik den ikke. Mænd og Kvinder, der havde Sagen kjær, blev derfor ikke trætte, men gjentog Aar efter Aar deres Forlangende. Endnu er det ikke indrømmet, men Mindretallet indbringer stadig Forslaget paany med større Energi og under stadig flere Tilhængere. Man havde haabet, at *Gladstone* vilde have taget Kvinderne med paa sit Reformforslag til Valgretslov; men han turde

ikke. Premierministeren har imidlertid udtalt sig gunstigt om Kvindens Valgkrav, og Spørgsmaalet er naaet saa vidt frem, at et Lovforslag om Kvindens politiske Valgret snart kan ventes vedtaget. I Amerika er der store Territorier, hvor Kvinden har kommunal Valgret. I Østerrig har de højest beskattede Kvinder kommunal Valgret. I Rusland sidde Kvinder som Formænd i de kommunale Raad, der svarer til vore Sogneraad. I Sverig har Kvinderne kommunal og derigennem middelbart politisk Valgret, da Førstekammerets Medlemmer vælges af Kommunalraadene.

Hvorledes staar det nu til hos os? De erindrere vel Uroen i vor hjemlige Karusedam, da der blev gjort Forsøg paa at bryde Audemaden. To smaa Lovforslag blev afviste som ubetimelige. Vel siger man, at vi Kvinder have gode og udmærkede Evner, men bruge dem i den lovgivende Forsamling, det maa vi ikke. Professor Matzen siger: Mændene kan selv afgjøre, hvad der gælder Samfundet (Det er hørt!). Andre sige, Kvinderne er henviste til at virke i Huset og *andet Steds*; deri give vi dem Ret, lad os virke baade i Hjemmet og i Rigsdagen. Det er vor Naturbestemmelse at støtte Mændene, vi har Hænder og Hjerne at virke med ligesom Mændene, det er vor Naturbestemmelse at virke sammen med det andet Køn. Vi forlange ikke Magten, men Ret til at arbejde sammen med Mændene. Vi vil med paa Raad, det er Samarbejde, vi vil. Vi vil give vore Kræfter til Samfundsudviklingens Bedste. Tiden er ikke belejlig, er der sagt af Folk, der ellers ere enige med os; men saa maa vi skabe den belejlige Tid. Hvis Samfundsudviklingen skal komme i det rette Spor, maa begge Kjøen have lige Indflydelse. De galante Mænd sige: Det offentlige Liv er saa fuldt af Smuds og Støv, at vi bør skaaene Kvinden derfor. Men vi Kvinder vil forskaane de galante Mænd for alt det offentlige Livs Smuds og Støv. Vi er vant til fra Hjemmet at skaffe Smuds og Støv af Vejen; vi forlange Ret til at bruge vore Støvklude i det offentlige Liv, der kan de komme Mændene til Gode ligesom i Hjemmet. Det er vor sande Bestemmelse at tage Del i al Mandens Gærning. (En Stemme: Aftjene Værnepligten!) Mændene have ogsaa en Gærning at røgte i Hjemmet og forsømme den ikke, fordi de tillige have deres Gjerning udenfor Hjemmet. Hvorfor skulde ikke ogsaa Kvinden kunne røgte den dobbelte Gærning. Vi mene, vi kunne udrette mere, end der nu er anvist os; vi mene, at vore Evner ere tilstrækkelige til, at vi ogsaa kunne noget i Kommunen og Staten. (Nej! Jo!) Vi behøve ikke sængstelig at vogte paa, at Kvinden ikke skal forsømme sine Pligter i Hjemmet. Mon den Kvinde, der udvikler sine Evner ved at tage Del i Samfundslivet, bliver en daarligere og mindre forstandig Husmoder end den, der ved Siden af sin Gærning i Hjemmet kun har tænkt paa Pynt og Stads. Det er i Samfundets Interesse, at vi kræve Valgret, og det er intet urimeligt, vi kræve; vi ere Mennesker lige saa godt som Mændene. Vi mene, at den Kvinde, der bærer kommunale Byrder, har Ret til at afgive sin Stemme ved de kommunale Valg og træffe Bestemmelse med andre Skatteydende om Anvendelsen af Kommunens Penge. Have Kvinderne ikke lige saa godt som Mændene Forstand paa Skolevæsen, Sygevæsen o. s. v. Er man først kommen til Forstaelse af, at hvad der er Ret for det ene Køn, er ogsaa Ret for det andet, saa vinde vi nok Sejr. Selv om det skal være længe, vil Kvinderne, der har grebet Sagen an, nok holde ud, om end Roserne blegne paa deres Kind. Naar vi ikke Maalet i vor Tid, saa skal vore Børn tage vor Op-gave i Arv og føre Sagen frem til Sejr, som vi ikke magtede.

Vi bede Dem alle slutte sig til vor Forening. De samlede Kræfter formaar dog mere end den enkelte. Det har man forstaaet i England, hvor man først sluttede sig sammen i Foreninger. Jeg bringer Mændene, der har hjulpet os, vor Tak og beder dem fremdeles yde os deres Støtte. (Bifald).

Dirigenten opfordrer til Diskussion.

Hr. Baadfører *Anton Jensen*: Mine Damer og Herrer! Da jeg sad der nede, fik jeg en Fornemmelse af, at det var nødvendigt at bryde en Lænse for det stærke Køn, da der her er ført et saa godt Slag for Kvindesagen, at jeg fik en Frygt for, at de alle skulde gaa herfra som Medlemmer af Foreningen. Jeg har haft Lejlighed til at bevæge mig noget i det offentlige Liv og er ganske paa det Rene med, at der ikke maa spøges med deene Sag. De to foregaaende Talere talte i alle Tilfælde ud af deres fulde Overbevisning, og naar jeg hører, at en Sag forsvares paa en alvorlig Maade, der ikke kan misforstaaes, saa tør jeg ikke lege med den, men vil tale saa alvorligt om den som den fortjener. Jeg kan imidlertid langt fra være med fuldt ud; thi Sagen har en Revers, som maa belyses. Fru Nørland sagde, at der var Tid baade for Kvinder og for Mænd til mere end den huslige Sysse, og den Tid maatte man anvende. Man skulde have Lov til at virke med sine Evner. Jeg tror nu, at der er hundreder, ja tusender af Omraader, som Kvinden kan slaa ind paa uden at

gaa til en slig Yderlighed at forlange sig ligestillet med Manden. Sagen fortjener dog at forhandles. Jeg staar midt imellem de yderliggaaende og de afvisende. Kvinden har for faa Rettigheder i Forhold til hendes Pligter, men hun kræver for meget. (Hør og Hyssen). Skulde jeg stille Forslag til Lov i denne Sag, vilde jeg foreslaa »Kvindvalgret med Indskrænkning« (Latter). Jeg kan ikke være med til at give Kvinden den samme Ret som Manden. Politisk Valgret er for meget. Der findes ikke faa, navnlig kommunale Omraader, paa hvilke Kvinden har et klarere Blik end Manden paa, hvad der tjener Samfundet bedst; jeg vil blot nævne Bevægelsen mod Drikfældigheden; paa dette Punkt modtages hun med aabne Arme. Paa dette Felt kan hun indvirke paa den kommende Slægt til Gavn for Samfundet. Det samme kan hun paa Undervisningsomraadet. Jeg kunde nævne endnu mangfoldige Tilfælde, i hvilke hun kan anvende sine Evner med Nytte. Jeg har nøje overvejet Sagen, jeg tænker altid, førend jeg taler. Kommunal Valgret vilde jeg kunne indrømme hende. Men gaar man til den Yderlighed »samme Pligter, samme Rettigheder«, saa vender man op og ned paa Forholdene, der er bestemt af et højere Væsen. Man kommer ind paa et Skraaplan og forrykker Livsnerven i Samfundet. Skal Kvinden have større Ret, maa hun have flere Pligter. Mandens Ret og Pligt er maaske for stor og Kvindens for lille; men vi maa ikke halvere, vi maa tage lidt fra og lægge lidt til (Munterhed). Lad os nu tænke os Kvinden med Valgbarhed, og at hun har faaet Plads i Tinget eller i Kommuneraadet. Lad os tænke os, at hun hører til et tarveligt Hjem. Manden skal spise Kl. 12, og Konen skal i Tinget Kl. i (Bifald, Hyssen). Paa den Tid skal Manden atter være paa Arbejde. Ja saa kan de følges ad, men det er ogsaa det hele; om Maden bliver der ikke Tale. Om Aftenen gaar det paa samme Maade. Børnene skal i Seng; men Konen kan ikke besøge det; hun skal i Udvalgs-møde.

Jeg vil slutte med at sige, at Sagen maa forhandles med Grundighed og Sagen har min Agtelse (Hør! Bravo! Latter og Hyssen).

Fru *Nørland*: Hr. Jensen har forstaaet, at Sagen var alvorlig, og i denne Opfattelse har han fuldstændig Ret. Vi Kvinder fremsatte vort Krav om Valgret i fuldt Alvor, fordi vi mene, at vi derved opfyldte en Samfundspligt. Det var yderliggaaende, mente Hr. Jensen, at Kvinden forlangte lige Ret med Mændene; men er det da ikke yderliggaaende af Mændene at forlange den hele Ret. Den Kvinde, der ikke har Tid til at blive Rigsdagskvinde, lader det naturligvis være, ligesom den Mand, der ikke har Tid til Deltagelse i det offentlige Liv, holder sig borte derfra. Den Kvinde, der har Interesse for politisk og kommunal Virksomhed, behøver derfor lige saa lidt som Mændene at tabe Sansen for sit Hjem Bestaaen.

Fru *Johanne Meyer*: Det er ikke underligt, om mange Mennesker kan staa spørgende og tvivlende over for Kvindesagen. I vor Tid, hvor det økonomiske Spørgsmaal bliver mere og mere paatrængende og det altsaa ved Kvindens Deltagelse i Konkurrencen med Manden paa Arbejdsmarkedet netop ser ud til at forhøje Nøden i Samfundet. Naar Kontoristen kommer og ser sin Plads optaget af en Kvinde, Haandværkssvenden søger Arbejde, hans Plads er optagen af en Kvinde, Embedsmanden søger, Kvinden bliver foretrukket osv., er det underligt at det kan bringe Mænd til Fortvivlelse? Bliver det blot saadant ved, saa har vi Krigen, den smerteligste af alle Krige, Krig imellem Kønnene. Derfor er det nødvendigt, inden den Krig kommer, at Kvinderne kommer ind i selve Ordningen af Samfundet, faar ved sin Stemmeret og Valgbarhed Indflydelse herpaa, og Ansvar for Løsning af dette for alle Folk næsten uløselige Arbejdsspørgsmaal.

Er det sandt, at Aarsagen til social Ulykke er *Uvidenhed om, Forsømmelighed af, og Foragt for Menneskerettigheder*, som blev udtalt i Nationalforsamlingen i Frankrig, da de hævdede Borgernes Menneskeret, saa tror jeg nok at turde sige, at er der i Aarhundreder blevet vist Foragt for *Menneskerettigheder*, saa har det været overfor Kvinderne, *Uvidenhed om, og Forsømmelighed af deres Opdragelse*, thi hver Gang en Stand har kæmpet for sin Ret, saa var det dog bestandig med Kvinderne ude af Betragtning — hun var glemt.

Da jeg ifjor talte ved de franske Arbejderes Besøg her i København, udtalte min Glæde over, at Arbejderne var naaet saaledes frem, at de som Delegerede var sendt til Udstillingen, tilføjede jeg, at det dog undrede mig, at de ikke havde Kvinder i Følge, da jeg vidste, at de franske Kvinder i Kunst og Industri indtog en mere udviklet Plads end vore herhjemme, og ønskede derfor, at naar de næste Gang kom her til Danmark, der da maatte være lige saa mange Mænd som Kvinder.

Den franske Delegerede svarede da med en vis Stolthed, at

hvis vi ville se paa Historien, da havde Frankrigs Kvinde deltaget i Frihedsbevægelsen, hun var med i Revolutionen og Kampen mod Undertrykkerne. — Jeg kunde have svaret, — ja, Gud hjælpe os — paa den Maade Kvinderne har været med i Oprør og Opstand, naar vi ser paa Historien, som en Art Blodhunde har de været med, vildere, mere grusomme end Mændene. Ganske naturligt! Der har manglet Forudsætninger for at forstaa Stridens Kærne, Kvinderne har aldrig været sat ind i Samfundets Ordning, i det sociale Livs forskellige Forgørelser.

Det store Tankearbejde, som ene gør det muligt med Held at kunne ordne Stat og Kommune, har med Flid været holdt borte fra hendes Liv. Intet Middel vil derfor være hurtigere og sikrere til at udvikle Kvinderne, end at give dem deres Valgret. Som vi har set med Bønderne, da de fik deres Menneskeret som Borgere, med hvilken Ihærdighed og Alvor have de ikke sat sig ind i vore politiske Forhold for der at opfylde deres Pligter, og vi har ingen Grund til at tvivle om, at Kvinderne ikke vil være mindre samvittighedsfulde, naar de faa et Ansvar. Det kan de Kvinder være en Borgen for, som hidtil har traadt frem i det offentlige Liv eller havt en Virksomhed der. De har ikke manglet Alvor.

Men et kræves, som den allerførste Betingelse, og det er, at *Kvinderne tale deres egen Sag*.

Dersom ikke Arbejderne havde organiseret sig og klart og bestemt vidst at stille deres Fordringer, saa havde de aldrig faaet Ørenlyd i Folkene. Arbejdsgiverne havde da vedblevet at belære dem om den skønne Dyd, som kaldes Nøjsomhed. Om Guds Villie, som er, at nogle skal være fattige, og andre rige, for at disse sidste kunne faa Lejlighed til at vise Barmhjertighed. Havde ikke Arbejderne taget sig sammen og hævdet deres Ret til at leve som Mennesker, saa havde det endnu været en fastslaaet Sætning, at de, der arbejdede i Haandens Verden, var af andet Stof end andre Mennesker.

Saaledes staar imidlertid endnu Opfattelsen af Kvinderne, største Delen af Menneskene nære endnu den Mening, at vi er af andet Stof end Mændene.

De fleste Mænd tænke sig Kvinderne som en Masse ensartet Stof. Det betragtes nemlig som en Art Forbrydelse, om Kvinden har forskellige Meninger. *Kvinden* er for Mændene et *Collektiv*. Vore Foreninger betragtes som et Slags Bure for Pappegøjer, hvor vi alle skal snakke et og det samme.

Jeg vil oplyse ved et Exempel. Da Dansk Kvindesamfund dannedes, gik det nok an, men da Kvindeligt Fremskridtsforening kom frem med sit eget Blad, blev der et Ramaskrig — nej, de Kvinder kan dog aldrig være enige — som om Mændene er det i vort politiske Liv. Vi Kvinder ere *Mennesker* og derfor ogsaa Mangfoldigheder. Det er ikke *Kvinden*, der vil have Valgret, men det er *Kvinderne*.

Det er Mangfoldighederne, der hver har sine egne, særegne Ejendommeligheder, særegne Opgaver og Interesser. Vi vil have Lov at virke hver paa sin Maade, men Midlet hertil i Øjeblikket er Valgretten. Vi tænke, tale, virke forskelligt, men alle vi, der tro, at den politiske Valgret er det, der vil aabne os Betingelserne til at danne disse Mangfoldigheder, vi vil ikke hvile, før vi alle Vegne i vort Land, baade i By og Land, har faaet Ørenlyd hos Folket, og saa vil vi med *forenede* Kræfter sætte Skuldre til og sprænge Døren til Rigsdagen, baade som Vælgere, og som dem, der vælges.

Men hvis Mændene er kloge, saa lukker de nu godvilligt op for os, thi der gaar dog altid noget i Stykker, naar man bruger Vold, **men ind vil vi**.

Lad os derfor lægge os Nationalforsamlingens Ord paa Sinde, at Aarsagen til al social Ulykke er Uvidenhed om, Forsømmelighed af, og Foragt for Menneskerettigheder.

Thi jeg er vis paa, at naar Mændene med al deres Tænkning og deres Anstrængelse ikke har kunnet naa at raade Bod paa Samfundets Nød, saa er det fordi, de har øvet den store Uret at lukke ude og holde de Kræfter nede, der skulde være med til at bygge deres egen Lykke op.

Derfor faar Mændene Skyld for vore Børns Skyld, for hele Samfundets Skyld, forhold os ikke længere vor Menneskeret som Borger i Staten, at vi i *Fællesskab*, baade Mænd og Kvinder, kan løse Opgaver.

Folketingsmand *Frederik Bajer*: Spørgsmaalet om Kvindens Valgret kan ikke skilles fra Navnet Folkerepresentation. Navnet Folketing betegner Representationen af hele Folket. Men hører da Kvinderne ikke til Folket? Kun Kvinder, Børn og Forbrydere ere udelukkede fra Plads i Tinget. Det er naturligt, at Børn og Forbrydere ere udelukkede, men det er unaturligt, at Kvinderne er det. Jeg vil opfordre enhver, ogsaa den ærede Modstander af Sagen, der talte før, til at træde ind i denne Forening, hvis Opgave det er at skaffe Kvinden lige Ret med Manden.

Til de Exempler, Hr. Jensen før anførte, vil jeg føje endnu et. Lad os tænke os, at en Skibsfører havde forpligtet sig til at føre Skib hver Dag til København Kl. 12 og tilbage om Aftenen. Ja, den Mand kan ikke lade sig vælge, men er han uundværlig for Rigsdagen, skaffer man ham nok derind alligevel; saaledes gaar det ogsaa med Kvinderne.

Om Modstanden mod Kvindesagen i Rigsdagen vil jeg bemærke: Medens det var Landstinget, der her var Klippen, hvorpaa den strandede, saa var det i Sverig netop de Kredse, der svarer til dem, hvortil Landstingets Medlemmer hos os fortrinsvis høre, som bragte den i Havn. Den Kvinde, der satte »Framåt« i Gang, var en Friherreinde. En General kæmpede ogsaa tappert for Kvindesagen. Jeg haaber og tror, at Landstingets Modstand tilsidst, maaske om ikke saa lang Tid, vil blive brudt, uagtet det nu staar fast som en Klippe, ogsaa Klipper kan omstyrtes, det saa vi med Dronningestolen, og gik Kongespiret en Gang samme Vej, skulde det slet ikke undre mig. Det er imidlertid slet ikke Revolutioner, jeg ønsker; jeg ønsker kun at bringe Landstinget til Fornuft. — Der er dem, der forlange, at Kvinden, hvis hun vil have lige Ret med Manden, ogsaa skal have Værnepligt, men der glemmer man, at for hver Søn, der fødes, har Moderen sat sit Liv i Vove for Fædrelandet. Der er kun Mening i at paalægge hende Værnepligt, hvis man saa samtidig kan paalægge Mændene Moderpligt.

Arbejdsmand *Mortensen*: Kvinden bør være med til at arbejde i Samfundets Interesse. Vi maa ikke smide de mange Kræfter overbord, som ere repræsenterede i Kvinden. Det kan ikke skade Hjemmet, at hun tager Del i det offentlige Liv. Hvorledes tror den ærede foregaaende Taler, der var bange for, at Husgerningen skulde forsømmes, hvorledes tror han, at Hjemmet ser ud nu, naar Konen gaar paa Fabriken? Jeg tror, at Konen i Almindelighed alligevel faar Tid til at passe sit Hus. Man ved, at Kvinden kommer med paa mange Omraader, hvor hun ikke har været før, og at hun røgter sin Gærning godt. Hvad kan hun ikke være f. Ex. for Understøttelsesforeningerne. Mange trække Læset bedre end faa; lad derfor Kvinderne komme med paa Moderne, hvor Samfundsspørgsmaal forhandles, derved udvikles de, ligesom Mændene er blevet det. Bliver Kvinden oplyst, bliver Samfundsforholdene bedre.

Baadfører *Anton Jensen*: (Ned med ham! Op med ham!) Jeg maa først anholde Folketingsmand Bajer (Værsgo). Han mente, at Tilfældet med Rigsdagskvinden var et enkelt Tilfælde. Jeg mener, der er mange Tilfælde, hvori Hjemmet forstyrres, naar Kvinderne skal tage Del i det politiske Liv. Og hvis Huset skal passes, naar Husmoderen er borte fra det, hvem skal saa betale en Stedfortræder (Diæstere!) for hende. Den Tid, Kvinden har tilovers, skal hun selvfølgelig ikke anvende til at pynte sig. Lad Kvinderne arbejde i Hjemmene paa de smaa Punkter, giver man hende den lille Finger, tager hun, som en vis Mand, hele Haanden (Hyssen). Jeg tror, at Kvinden, ved at faa lige Ret med Manden, vil føres paa Afveje (Jubel). (Afslutning!).

Folketingsmand *Frederik Bajer*: Jeg forstod ikke, hvorfor den foregaaende Taler vilde anholde mig (Latter). Han synes at mene, at Kvinderne nu ikke toge Del i Samfundsanliggender; jeg maa oplyse ham om, at Kvinderne driver mange Hjul, men uden Ansvar. Jeg ønsker, de skal tage Del i Samfundsanliggenderne *med Ansvar* (Bifald).

Pastor *Hostrup*: (Stor Jubel). Der er talt, som om man gik ud fra, at naar alle Kvinder fik Valgret, saa vilde de lade Mænd og Børn i Stikken og rende op i Rigsdagen. Men fordi de alle faa Valgret, er det vel ikke sikkert, at de alle vil lade sig vælge, og selv om de vilde, saa kan vi jo lade være at vælge disse skrækelige Kvinder. Der vil altid kun melde sig faa Kvinder og kun faa blive valgte, men de bør alle have Valgret. Den kvindelige Side af Menneskelivet vurderes ikke saa højt som den mandlige, og dette bringer noget skævt ind. Kvindens Betydning i Ægteskabet bliver mere anerkendt, hvis hun faar Valgret. Man vil derved vise, at man respekterer Menneskerettighederne samt anerkender hendes Ligeberettigelse med Manden. Jeg har i mange Aar staet paa det Stade, hvor jeg nu staar, (Stormende Bifald), jeg ser paa Kvinden som min jævnlig. Jeg ønsker, at der snart maa blive givet Kvinden baade politisk og kommunal Valgret. Mændene trænger til at faa Øjnene op for, at de ikke er de eneste, der kan udrette noget, men at ogsaa Kvinderne ligger inde med store Evner og ere lige saa dygtige som Mændene. Jeg støtter denne Bevægelse, saa godt jeg kan, skøndt jeg er en gammel Mand og ikke kan lægge nogen større Kraft deri. Lad os komme saa vidt som Englænderne, i alt Fald lad os begynde med at naa Svenskerne (stærkt Bifald, Hostrup leve!).

Journalist *Hermann Henriksen*: Det er beklageligt, at Bajer altid skal i Brechen, han egner sig saa lidt dertil, men han

faar altid Uriasposten (Uro). Man vil maaske indvende, at jeg er for ung til at tale her; men naar den unge Mand, der skal til at se sig om efter en Livsleedsagerinde, ikke har Lov til at tale med i en Sag som denne, saa beklager jeg den unge Mand. Til alle Tider, hvor Kvinden har haft Indflydelse, har Resultatet været slet. Jeg kan henvise til Frankrig for 200 Aar siden under Ludvig XIV. og Ludvig XV. og til Frankrig i vore Dage til Kejserinde Eugenie, der bragte Frankrig til Afgrunden. Der er talt saa meget om Gud i Aften, men jeg maa erindre Kvinderne om, at der staar i Skriften: »Kvinden skal være Manden underdanig«, og de sætter sig altsaa op mod Gud ved at forlange sig ligestillede med Mændene, og alene dette maa være nok til at nedslaa enhver Agitation for Kvindesagen (Afbrydelser, Hyssen og Bifald, Dirigenten ringer). Plougs Tale i Landstinget var et Udtryk for Flertallet af det danske Folk (Nej. Jo. Nej). Kvinden faar aldrig hverken politisk eller kommunal Valgret. (Hyssen. Bifald. Afslutning!)

Dirigenten foreslog, da Tiden var saa fremrykket, kun at tilstaa de følgende Talere hver fem Minutter.

Kaptajn Fischer: Kun en kort Bemærkning har jeg at gjøre i Anledning af de sidst faldne Udtalelser. Man kan stundom se ganske unge Mennesker træde op i Forsamlinger, tvivlende paa alt undtagen paa deres egen Ufejlbare, belære Samtiden om, hvad den skal og ikke skal, og alt hvad de saa faa Lejlighed til at godtgøre, er deres fuldstændige Begrebsforvirring baade paa det historiske, det religiøse og det sociale Omraade. Specielt vil jeg vende mig til den sidste Taler med en Tak for, hvad han har udtalt. Er der noget, der skal bringe den Sag frem, vi kæmpe for, da er det saadanne Udtalelser og saadanne Argumenter fra vore Modstanderes Side som dem, De hørte fra ham. (Bifald).

Fru Hansen: Kvinden har ofte større Pligter end Manden. I mange Tilfælde maa hun forsøge baade Mand og Børn. Naar de Styrende tillader, at der tilvirkes saa megen Spiritus, er de medansvarlige for Misbrugen, og naar Manden sidder paa Værsthus, er det Konen, der skal opretholde Hjemmet. Det er Kvinderne, fuldt saa vel som Mændene, det gaar ud over, naar Lovene ikke ere, som de bør være. Lad derfor Kvinderne være med til at bestemme, hvordan de skal være.

Fru Luplau: Jeg er enig med Kapt. Fischer i, at vi vi maa takke Hr. Heinrichsen, fordi han fremførte saa vrangne Paastande, det kan kun gavne vor Sag. Han har sagt, at vi sætte os op mod Vorherre; jeg protesterer bestemt herimod, jeg er en Kristen, og jeg bekender det aabent og frit. Vi kan være glade ved, at Hr. Heinrichsen ikke er Lovgiver (En Stemme fra Galleriet: Han var en god Taler!). Jeg takker Hr. Pastor Hostrup, fordi han, trods sin høje Alder, har taget sig saa varmt af vor Sag.

Frøken Vilh. Møller: Kvinden skal komplettere Manden, der staar i Skriften, at hun skal være hans til Medhjælp, men hvorvidt denne Medhjælp strækker, derom staar der intet. Jeg tror, man kan sige, hvis Manden er Hovedet, saa er Kvinden Hjertet. Naar Hovedet er i Rigsdagen, er det ikke heldigt, at Hjertet ikke ogsaa er der; de kan ikke undvære hinanden.

Baadfører Anton Jensen: Jeg holder ikke meget af at tale, men der er jo ikke andre, der vil tage Sagen op fra denne Side; maaske er det, fordi de finder det under deres Værdighed at debattere Sagen med Kvinder; maaske finde de det fornuftigt at tie Sagen ihjel. De kan jo se, jeg har adskillige Meningsfæller her i Forsamlingen (Aa!). Pastor Hostrup brugte før et lille Fif, han sagde: »Vi kan jo lade være at vælge hende, selv om vi give hende Valgret«. Men saa vælger hun sig selv, der er jo flere Kvinder end Mænd. (Hyssen. Bravo. Afslutning!).

Gørtler Jørgensen: Denne Forening er overflødig. Fagforeningerne har jo samme Formaal. Vi bør ikke give vore Penge til Fruer og Frøknere, men til egne Arbejderorganisationer. Jeg opfordrer Arbejdere og Arbejdersker her i Forsamlingen til at melde sig ind i socialdemokratisk Forening.

Der forlanges Afstemning om Afslutning. Dirigenten stillede det Ændringsforslag at høre to indtegnede Talere endnu før Afslutningen. Det vedtoges.

Fru Erna Juel-Hansen. Jeg vil gøre Hr. Gørtler Jørgensen opmærksom paa, at vi Fruer og Frøknere arbejde lige saa godt som han, og jeg opfordrer de tilstedeværende Fruer og Frøknere til at indmelde sig i Foreningen.

Frøken Lagesen: Jeg er selv Arbejderske, jeg er Cigararbejderske (Bifald); jeg mener, at Kvindebevægelsen ikke alene skal tage de store men ogsaa de smaa med, og derfor vil jeg opfordre Arbejderskerne til at melde sig ind i Foreningen.

Cigararbejder L. C. Nielsen: Jeg er selv Socialdemokrat, men kan ikke være enig med Gørtler Jørgensen. Det er uberettiget af ham at sige, at Foreningen her vil tage Penge fra Arbejderne, en saadan Paastand maa afvises. De Kvinder, der ikke

har Tid og Lejlighed til at sidde i Rigsdagen, kunne ligesom vi Mænd nu lade være at stille sig til Valg. Jeg opfordrer de tilstedeværende Arbejdere til at melde sig ind i Foreningen (Bifald).

Afslutning forlangtes. Dirigenten bad Forsamlingen endnu at høre Gørtler Jørgensen, for at ikke nogen Modstander af Sagen skulde afskæres Ordet.

Gørtler Jørgensen: Det forekommer mig blot, at der ikke behøves en speciel Forening, som den her foreslaede. Der er Plads indenfor Socialdemokratiets Rammer (Ah!)

Fru Luplau: Vi kan dog ikke hæve dette Møde uden først at bringe Forsamlingen en Tak, samt opfordre de tilstedeværende til ikke at gaa herfra, førend de har meldt dem ind i Foreningen.

Kl. 11 hævedes Mødet.

Løse Hunde.

Fru Redaktør!

Tillad mig et Par Bemærkninger i deres ærede Blad. Det er lidt vanskeligt for os Kvinder at forstaa de umaadelig lange og omstændelige Forhandlinger om ganske smaa Spørgsmaal i Rigsdagen. Som nu f. Ex. Hundeloven. Om det ligger i, at vi ikke er saa grundige, det tør jeg naturligvis ikke sige; jeg synes, at man ganske ligefrem kunde løse Spørgsmaalet ved, ligesom der for Hundenes vedkommende forlanges Tegn nu, saa skærpe Fordringen til, at alle Hunde holdes i Baand paa Gaden.

Derved foruretter man hverken den rige eller den fattige, Hundeelskeren eller Hundehaderen; thi der er dog ingen Rimelighed i, at fordi en rig Mand har Raad til at give 60 Kr. i Skat for sin Hund at derfor Masser af Mennesker udsættes for Fare paa Liv og Lemmer. At det ingen Overdrivelse er, ved alle. I saa befærdede Gader som Københavns sker det atter og atter, at man bliver reven overende.

Selv er det sket mig adskillige Gange, at der er kommet to-tre store Rovdyr i Leg styrtende over hverandre og derved revet mig omkuld, saa man maa ligefrem være paa sin Post, naar man skal igennem Vimmelskafte, Amagertorv og lignende Gader.

Ikke at tale om de smaa Børn, som bliver overfaldne. Saa er der er en anden Ting, der er Synd imod Børnene, og det er Parringsprocessen midt paa Gader og Stræder. Enhver, der kender Børns Interesse for alt, de ikke før har set, kender ogsaa deres omstændelige Maade at spørge paa og deres Ivrighed i at betragte den Begivenhed, og kan der end ses en og to Gange uskyldigt herpaa, saa kan det dog være, at det tredje Gang besmitter Fantasien. Tillige finder jeg det forargeligt, at vore smukke grønne Pladser, som ikke engang tør betrædes af en lille let Barnefod, skal have Lov at være Tumbleplads for disse Rovdyr.

Og kan det fordres, at Hundene holdes i Baand i Kongens Have og i Ørstedsparken for ikke at beskadige Blomster og Planter, var det dog mere rimeligt, at de blev holdt i Baand, naar det gælder om at værne Børn og svage gamle Mennesker for Ulykkestilfælde.

Elsker man virkelig sin Hund, saa paatager man sig gjerne den Ting tillige med de andre Besværligheder.

Om end dette Forslag allerede er givet og maaske mere fyldigt end mit, beder jeg dog om en Plads herfor, da det ikke stærkt nok kan betones, at løse Hunde ikke kan taaes i en saa tæt befolkede By som København.

Deres ærbødige Marie M.